

Zwarte Piet en racisme een repliek op Cees Maris

Sandew Hira
11 december 2014

Inleiding

Naar aanleiding van mijn kritiek op een artikel van Prof. Cees Maris en Aspha Bijnaar over Zwarte Piet¹ heeft Maris een antwoord geschreven en op Curaçao gedistribueerd. Dit antwoord heb ik via ons netwerk op het eiland ontvangen. Eén van de organisatoren van de lezing, heeft mij het emailadres van Prof. Maris verstrekt. Ik heb om toestemming gevraagd om zijn weerwoord te publiceren op de website van IISR. Ik heb geen reactie ontvangen op mijn verzoek.

Deze bijdrage is een repliek op zijn weerwoord. Ik citeer uit zijn bijdrage, maar het liefst had ik zijn weerwoord in zijn geheel gepubliceerd.

Van alle markten thuis

De kern van hun weerwoord is: *"Hira's eigen visie luidt dat Zwarte Piet een racistische erfenis van de slavernij is. Op de Nederlandse overheid en op alle fatsoenlijke burgers rust een morele plicht daar een einde aan te maken. Dit moet gebeuren in het kader van een bredere strijd tegen structureel racisme (dat ook heerst in de geest van de afstammelingen van de slaven, die nog steeds lijden onder verinnerlijkt mentaal kolonialisme en zelfhaat).*

*Dit komt precies overeen met de visie die wij in ons artikel hebben verdedigd. Maar vreemd genoeg verdraait Hira onze woorden zo, dat zijn lezers de indruk krijgen dat we het tegengestelde beweren. Een goede zaak verdient betere woordvoerders."*²

Vervolgens behandelt hij zeven misvattingen die ik over hun standpunt zou hebben.

---

¹ Zie

http://www.iisr.nl/download/Hira_MarisBijnaar_ZwartePiet.pdf

² C. Maris: Antwoord op Sandew Hira, p. 1.

Misvatting 1: Zwarte Piet is niet racistisch

Maris beschrijft mijn eerste misvatting: Ik stel dat ze weigeren *"te erkennen dat het feest racistisch is."*

Ik heb het artikel verkeerd gelezen, want ze schrijven letterlijk op pag. 7 dat: *"de figuur van Zwarte Piet een symbool is van een raciale en racistische stereotypering van zwarten."* Hoe heb ik dat kunnen missen? Nou, ik het helemaal niet gemist. Ik heb ook niet de volgende passage gemist die ik in mijn kritiek heb geciteerd: *"Aspha's ambivalentie over haar vaders rol als Zwarte Piet is exemplarisch voor de manier waarop je naar het Sinterklaasfeest kunt kijken. Je kunt het zien als een onschuldige Nederlandse traditie: een vrolijk kinder- en familiefeest met educatieve kanten (positieve en negatieve sancties voor goed en slecht gedrag), een verkleedpartij rond imaginaire personages zonder enige racistische intentie. Maar tradities kunnen bij nader inzien beladen zijn met kwaadaardige vooroordelen die groepen met een geschiedenis van achterstelling en onderdrukking diep kwetsen."*³

Vervolgens leg ik uit dat hier een tegenstrijdigheid in zit: *"Maris realiseert zich dat het feest racistisch is (bij nader inzien), maar weigert dat openlijk te erkennen en komt dus aanzetten met een onschuldig kinderfeest als een andere manier van kijken."*

De techniek die Maris gebruikt is die van een koopman die rotte vis en goede vis verkoopt op de markt. Als je wijst op de rotte vis die stinkt, antwoordt hij zegt: "Nee, ik verkoop goede vis" en haalt dan de goede vis tevoorschijn in de hoop dat je de stank vergeet.

Bij voorstanders van het Sinterklaasfeest komt hij met citaten over een onschuldig kinderfeest en bij tegenstanders komt hij met citaten over racisme. Het heeft weinig met wetenschap te

---

³ Idem, p. 7.

maken, maar alles met opportunisme en een gebrek aan ruggengraat.

Misvatting 2, 3 en 4: slavernij en racisme

Maris over drie misvattingen die bij elkaar horen: 2. Ik stel dat zij beweren dat dat er geen "link tussen Zwarte Piet en slavernij niet bestaat"

3. Ik stel dat ze niet zien dat het racistische karakter van Zwarte Piet voortvloeit uit 'de Europese geestelijke cultuur in het algemeen', met haar 'institutionele koppeling van superioriteit/inferioriteit aan wit en zwart', ontstaan door de slavernij

4. Ik stelt dat ze het probleem leggen 'bij overgevoeligheid zwarte mensen'.

Wat is zijn weerwoord?

Maris: "We schrijven juist 'dat Europeanen racistische theorieën bedachten over het minderwaardige uiterlijk en gedragskenmerken van zwarte Afrikanen om hun slavernij en slavenhandel te rechtvaardigen. De huid is zwart en dus onrein, de lippen te dik, de neus breed en het gezicht rond. Verder is de Afrikaan naïef, onnozel, lui en onbezorgd. Kortom, hij is inferieur aan het blanke ras. Dit racistische patroon herhaalt zich in de manier waarop Zwarte Piet wordt uitgebeeld: kinderlijk, grappig en dom, met kroeshaar, rollende ogen, rode lippen en gouden oorringen, voortdurend dansend en springend. (...) Door deze karikatuur wordt de zwarte bevolkingsgroep in een respectloos daglicht gesteld. Dat is inderdaad beledigend en kwetsend.'

Hij gebruikt dezelfde techniek en doet voorkomen alsof ik het bovenstaande had moeten citeren (de goede vis) en niet dit (de rotte vis): "In deze herkomsttheorieën ontbreekt elk direct verband met de koloniale slavernij... De tegenstanders van Zwarte Piet die sporen van slavernij en racisme in het Sinterklaasfeest benadrukken, omarmen deze theorie, maar hard bewijs ontbreekt ook hier."

Of deze: "Voor de meerderheid is hij de speelse knecht van Sinterklaas, een folkloristische figuur zonder discriminerende bijbedoelingen. Maar folklores kunnen doortrokken zijn met onbewuste historische vooroordelen jegens minderheidsgroepen, die voor die minderheden nog steeds belastend zijn. Dit geldt ook voor Zwarte Piet."

Ik heb het niet verkeerd gelezen. Ik heb de rotte vis eruit gehaald.

Misvatting 5: decolonizing the mind

Ik verwijt Maris en Bijnaar: *Geen besef van het gekoloniseerde bewustzijn van de afstammelingen van slaven.*

Het antwoord van Maris (de goede vis): We onderschrijven juist het belang van *Decolonizing The Mind*, ofwel emancipatie uit mentale slavernij, getuige onze zin: 'De racistische indoctrinatie waaraan de slaven waren blootgesteld, werkt nog steeds door bij hun nakomelingen'.

En nu hun rotte vis. Ik gebruik het concept van *Colonizing The Mind* om te verklaren waarom Aspha Bijnaar enerzijds schrijft dat ze zich niet schaamt en zelfs blij was dat haar zwarte vader voor Zwarte Piet speelde en anderzijds tegenwoordig er niet graag voor uitkomt. De verklaring van Maris en Bijnaar voor haar gedrag is niet *Colonizing The Mind*, maar ambivalentie in het feest: *Aspha's ambivalentie over haar vaders rol als Zwarte Piet is exemplarisch voor de manier waarop je naar het Sinterklaasfeest kunt kijken. Je kunt het zien als een onschuldige Nederlandse traditie: een vrolijk kinder- en familiefeest met educatieve kanten (positieve en negatieve sancties voor goed en slecht gedrag), een verkleedpartij rond imaginaire personages zonder enige racistische intentie. Maar tradities kunnen bij nader inzien beladen zijn met kwaadaardige vooroordelen die groepen met een geschiedenis van achterstelling en onderdrukking diep kwetsen."*

Niks *colonizing the mind* bij Bijnaar, maar ambivalentie in het feest.

Misvatting 6: De overheid moet Zwarte Piet vrijlaten

De overheid moet niet neutraal staan in de discussie over Zwarte Piet, maar het voortouw nemen in het bewerkstelligen van een moreel verbod, beargumenteer ik. Maris zegt dat zij deze opvatting delen en komt met de goede vis: "We leiden juist uit het ideaal van de neutrale staat af dat de overheid zelf het goede voorbeeld moet geven bij het bestrijden van discriminatie. Daarom mogen overheidsinstellingen alleen actief deelnemen aan Sinterklaasevenementen indien Piet een neutraal karakter krijgt waarin je geen zwart stereotype kunt herkennen. We verwijzen naar de variant van het feest in Suriname waarin Zwarte Piet is vervangen door stripfiguren als Spiderman. 'Ook publieke instellingen zoals openbare scholen, gemeentehuizen en ministeries moeten vrij zijn van discriminatoire Zwarte Pieten.'"

En nu de rotte vis uit hun artikel: *"Het bestrijden van zijn discriminerende karakter [is] inderdaad geen zaak van de regering, maar van de samenleving."*

Misvatting 7: meerduidigheid

Ik verwijt Maris en Bijnaar een theoretische koeterwaals te gebruiken door tegenstrijdige kenmerken op één hoop te gooien.

Het weerwoord van Maris: *'Meerduidigheid' is een inconsistent onwetenschappelijk begrip, en leidt in het geval van Zwarte Piet tot onduidelijke conclusies.*

Hij stelt vervolgens dat ik hem het "meervoudig" in de mond leg. Daar heeft hij gelijk in. Ik bedoelde het begrip meerduidig en heb het fout opgeschreven als meervoudigheid.

Verandert dat de kern van mijn kritiek?

Nee. Maris stelt dat meerduidig betekent dat je hetzelfde verschijnsel vanuit meerdere optieken kunt bekijken. Fijn. Maar hier gaat het om de volgende vraag: kan hetzelfde verschijnsel ook tegenstrijdige kenmerken hebben die je dan als meerduidig aanduidt? Kan het Sinterklaasfeest zowel racistisch als niet-racistisch zijn, onschuldig en tegelijkertijd schuldig? Ik stel dat dat niet kan. Het feest is niet tegelijk racistisch en niet-racistisch.

Je kunt het meerduidig of meervoudig noemen, maar de kern is dat je niet twee tegenstrijdige kenmerken kan toekennen aan hetzelfde fenomeen, althans niet in de formele logica. Een vrouw is niet tegelijkertijd zwanger en niet zwanger. (Ik laat de dialectische logika buiten beschouwing omdat dat dat hier niet van toepassing is.)

Conclusie

Maris schrijft: *Hira verdraait onze woorden zo, dat zijn lezers de indruk krijgen dat we het tegengestelde beweren. Een goede zaak verdient betere woordvoerders."*

We laten inderdaad zien dat ze tegenstrijdige beweringen doen en net als de koopman rotte vis en goede vis verkopen en boos wordt als we zeggen dat de zaak stinkt. Een goede zaak is gebaat het ontmaskeren van wetenschappelijk inconsistentie en bedrog.